

POSTANOWIENIE

29 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 29 sierpnia 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa B.K.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 3 lutego 2022 r., I ACa 835/21,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty - z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego.

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w następstwie apelacji obu stron zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2021 r. - stwierdzający nieważność bliżej oznaczonej umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, zasądzający od pozwanego Banku na rzecz powódki kwoty 86 748,84 zł i 113 880,15 CHF z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie, oraz oddalający powództwo w pozostałym zakresie - co do zasądzonych odsetek, kwoty zasądzonej w złotych polskich i kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, oddalił apelację stron w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiło istotne zagadnienie prawne, wyrażające się w pytaniu, czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo- odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wzięwszy pod uwagę aksjomat racjonalności krajowego ustawodawcy, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spłaty raty kapitałowo- odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia wierzyciela w osobie kredytodawcy, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej, niż waluta krajowa.

W ocenie pozwanego w sprawie istnieje też potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, tj.

art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65, art. 354, art. 358 § 2 i art. 385¹ k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, jak również art. 189 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurystyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK

376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Powołanie się zaś na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por.m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl.; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.; z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl.; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl.; z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl.; z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

Zagadnienia i wątpliwości interpretacyjne sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom.

Jego wątpliwości dotyczące wykładni art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65, art. 354, art. 358 § 2, art. 385¹ k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego sprowadzają się do odpowiedzi na pytanie, czy wobec wyodrębnienia w konstrukcji umowy kredytu hipotecznego odniesionego do waluty obcej klauzul ryzyka walutowego oraz klauzul spreadowych oraz ustalenia, że klauzule ryzyka walutowego określają główny przedmiot umowy kredytu, wchodzą w zakres stosowania art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 (oraz art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c.) i nie są poddawane ocenie przez pryzmat nieuczciwego (niedozwolonego) charakteru,

jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, w razie jednoczesnego ustalenia, że obecne w umowie klauzule spreadowe stanowią nieuczciwe (niedozwolone) warunki umowne, sąd: (i) władny jest wyeliminować z łączącej strony umowy o kredyt zarówno klauzule ryzyka walutowego, jak i klauzule spreadowe, orzekając o upadku całej umowy, zaś w przypadku odpowiedzi negatywnej, (ii) władny jest odwołać się - w ramach procesu stosowania prawa - w miejsce uznanych za nieuczciwe postanowień umownych do: (a) bezwzględnie obowiązującej i bezpośrednio stosowanej normy prawa krajowego w postaci art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, albo (b) wykładni oświadczeń woli stron stosunku umownego w myśl art. 65 k.c., albo (c) przepisu prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym w postaci art. 358 § 2 k.c., mając na względzie realizację celu Dyrektywy 93/13, w szczególności jej art. 6 ust. 1, jakim jest przywrócenie równowagi między stronami umowy, co do zasady przy jednoczesnym utrzymaniu w mocy umowy jako całości, jak również przy uwzględnieniu domniemania uczciwości wynikającego z motywu trzynastego Dyrektywy 93/13, zgodnie z którym zakłada się, że obowiązujące w Państwach Członkowskich przepisy ustawowe i wykonawcze, które bezpośrednio lub pośrednio ustalają warunki umów konsumenckich, nie zawierają nieuczciwych warunków.

Jednakże wątpliwości te - podobnie jak zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego (bez wykazania znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, co samo przez się jest już dyskwalifikujące) - pomijają, że kwestionując sporną klauzulę indeksacyjną, Sąd odwoławczy podważył nie tylko klauzule spreadowe, ale również klauzulę ryzyka walutowego. W szczególności wskazał, że powódka nie została należycie poinformowana o ryzyku kursowym (pozwany poprzestał na formalnym pouczeniu), że nie miała w tym zakresie wystarczającej wiedzy, że klauzula indeksacyjna, wyrażająca to ryzyko (zawarta w postanowieniach § 1 pkt 3 i 3a w związku z § 7 ust. 1 oraz § 11 ust. 2 i 4 umowy kredytu) nie była indywidualnie uzgodniona, nakładała zaś na powódkę nieograniczone ryzyko kursowe w całym okresie kredytowania, że ryzyko kursowe tak dalece charakteryzuje główny przedmiot umowy kredytu indeksowanego, że abuzywność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i konieczność eliminacji tego postanowienia z umowy kredytu może prowadzić do upadku całej umowy, że nie ma w prawie polskim

przepisu, który mógłby wypełnić lukę w umowie kredytu indeksowanego wywołaną abuzywnością ryzyka kursowego, że powódka nie wyraziła woli utrzymania abuzywnego ryzyka kursowego w mocy, że zawarty przez strony aneks do umowy nie sanował wadliwości ani w odniesieniu do ryzyka kursowego, ani co do spreadu, że abuzywność postanowień odsyłających do tabel kursowych banku nie miała już istotnego znaczenia dla wyniku sprawy, skoro nieważność (bezskuteczność) umowy wynika w pierwszej kolejności z samego faktu zastosowania niedozwolonego postanowienia o nieograniczonym ryzyku kursowym, zawartego w mechanizmie indeksacji (por. s. 26-32 uzasadnienia). Zwrócił też uwagę, że ryzyko kursowe i klauzula spreadowa są elementami tych samych postanowień umownych składający się na klauzulę indeksacyjną (por. s. 28 uzasadnienia).

Stanowisko Sądu Apelacyjnego ma silne oparcie w nowszej judykaturze Sądu Najwyższego, wskazującej na ścisłe powiązanie klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli spreadowej (czy wręcz sztuczność ich rozszczepienia) oraz przesłanki stwierdzenia abuzywności klauzul ryzyka walutowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 28 października 2022 r., II CSKP 902/22 i II CSKP 910/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, niepubl., z dnia 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22, niepubl., z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, niepubl.), a argumenty przytoczone przez pozwanego nie przekonują do potrzeby formułowania dodatkowych wypowiedzi w tym względzie. Sąd Najwyższy wypowiadał się już również co do niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) albo art. 358 § 2 k.c. (por. w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i tam przywoływane orzecznictwo).

Skarżący nie wykazał również konieczności ponownego rozważenia kryteriów zastosowania art. 189 k.p.c. w sprawach tzw. kredytów frankowych, co było niezbędne zważywszy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego powszechnie dopuszcza się wystąpienie z żądaniem ustalenia nieistnienia stosunku kredytu ze względu na nieważność umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, niepubl. i z dnia 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, niepubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 3989 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(K.L.)

[ł.n]

